

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Riksantikvarieämbetets budgetunderlag 2027–2029

Beslut

Riksantikvarieämbetet överlämnar härmed budgetunderlag för åren 2027–2029 i enlighet med förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av verksamhetscontrollern Åke Hultsten. Även överantikvarien Magnus Larsson, avdelningschefen Elisabeth Kalkhäll, ekonomichefen Martin Ekepil Ringelid, chefsjuristen Linda Stridsberg och enhetschefen Lotta Boss har varit med vid den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Myndigheten för civilt försvar
Riksdagens utredningstjänst
Riksrevisionen
Statskontoret

Innehåll

Beslut	1
Sammanfattning	4
Ekonomiska förutsättningar.....	5
Förslag till finansiering	5
Räntekontokredit	6
Anslagskredit på ramanslag	6
Avgiftsbelagd verksamhet	7
Svensk Museitjänst.....	7
Butiksförsäljning.....	8
Statliga utställningsgarantier	8
Beställningsbemyndiganden	9
Anslag 6:2 ap.1, Bidrag till kulturmiljövård	9
Anslag 6:2 ap.2, Bidrag till kulturarvsarbete	9
Verksamhetsinvesteringar.....	11
Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar	12
Lokalförändringar	13
Beredskap för kris och krig.....	14
Kulturens roll i beredskapssystemet.....	14
Förstärkt skydd enligt Haagkonventionens andra tilläggsprotokoll.....	15
Undanförsel och säkra transporter	15
Hemställan.....	15
Behov identifierade inom Rådet för skydd av kulturarv	16
Digital beredskap	16
Kunskap och övning	16
Skydd på plats	16
Kulturmiljöer och kulturlandskap	17
Kulturmiljövårdens regelverk	17
Bidrag för förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.....	17
Hemställan.....	20
Kulturmiljöinformation för samhällsplaneringens behov	20

Statliga byggnadsminnen	21
Vården av Visby ringmur	23
Hemställan	23
Kulturföremål och museer	24
Besöksmålet Glimmingehus	24
Bidragsgivning till arbetslivsmuseer och kulturarvsarbete	25
Hemställan	26

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet tar i detta budgetunderlag upp frågor som myndigheten bedömer att regeringen bör beakta i planeringen för 2027–2029. Riksantikvarieämbetet ser att beredskapsarbetet är den fråga som kommer att ha högst prioritet för myndigheten under de kommande åren men att det även finns andra angelägna utvecklingsområden i det statliga kulturarvsarbetet.

Myndighetens ekonomiska förutsättningar redovisas och förslag framförs om följande förändringar:

- Att anslagsposten 6:1 ap. 1 fortsatt får användas för finansiering av anläggningstillgångar inom ramen för uppdraget Åtgärder för ett stärkt civilt försvar även under 2027.
- Att anslag 6:1 ap.1 tillförs 5 000 tkr från och med 2028 för att säkerställa vidmakthållande av förmåga för undanförsel och säkra transporter.
- Att de 30 000 tkr som tillförts anslagspost 6:2 ap.1 Bidrag till kulturmiljövård för åren 2024 – 2026 permanentas och att anslagsposten därmed tillförs 30 000 tkr från och med 2027.
- Att anslagspost 6:2 ap.2, Bidrag till kulturarvsarbete permanent tillförs 1 915 tkr från och med 2027.
- Att anslag 6:4, Bidrag till arbetslivsmuseer permanent tillförs 1 915 tkr från och med 2027.
- Att anslagskredit beviljas även för anslagsposterna 6:2 ap.2 och 6:4 ap.1.
- Att beställningsbemyndigande ges för båda anslagsposterna i anslag 6:2.

Vidare konstaterar Riksantikvarieämbetet behov av ytterligare uppdrag till myndigheter inom kulturområdet för att stärka det civila försvaret. Myndigheten påtalar även vikten av långsiktig och ändamålsenlig finansiering av förvaltningen av statliga byggnadsminnen och identifierar angelägna satsningar inom informationsförsörjningsområdet. Riksantikvarieämbetet redogör också för arbete med att överföra besöksmålet Glimmingehus till ny huvudman.

Och liksom tidigare påtalar myndigheten att ansvaret för vården av Visby ringmur bör tilldelas en annan aktör än Riksantikvarieämbetet.

Ekonomiska förutsättningar

Förslag till finansiering

Tabell 1. Översikt över verksamhetens finansiering (tkr), 2026 års prisnivåer.

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräkn.	2028 Beräkn.	2029 Beräkn.
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet					
ap.10 FoU-insatser inom kulturområdet	20 540	20 290	20 290	20 290	20 290
Utgiftsområde 17, anslag 6:1 Riksantikvarieämbetet					
ap.1 Riksantikvarieämbetet	315 729	328 729	345 885	313 368	313 368
ap.2 Kulturarvs-IT	12 055	12 630	12 630	12 630	12 630
Utgiftsområde 17, anslag 6:2 Bidrag till kulturmiljövård					
ap.1 Bidrag till kulturmiljövård	290 782	290 516	290 516	290 516	290 516
ap.2 Bidrag till kulturarvsarbete	9 000	9 000	10 915	10 915	10 915
Utgiftsområde 17, anslag 6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer					
ap.1 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	8 000	9 915	9 915	9 915
Avgiftsintäkter som disponeras					
Museitjänster, SMT	41 147	43 001	42 300	42 700	44 100
Butiksförsäljning besöksmål	710	739	970	900	900
Statliga utställningsgarantier	782	900	900	900	900
Övriga intäkter som disponeras					
Bidragsintäkter	13 552	10 306	7 000	7 000	5 000
Entrémedel besöksmål	2 869	3 100	3100	3 200	3300
Övriga medel för finansiering av bidrag	0	0	0	0	0
Övriga inkomster	3 706	3 728	3 000	3 000	3 000
Summa finansiering	719 995	730 939	727 131	695 044	694 544

I tabellen ovan är följande satsningar inräknade:

Tabell 2. Sammanställning av föreslagna anslagsförändringar (tkr), 2026 års prisnivåer

Anslagspost	Satsning	Sida	2027	2028	2029
6:1 ap. 1	Vidmakthållande av förmåga för undanförsel och säkra transporter	16	-	5 000	5 000
6:2 ap. 1	Permanent förstärkning	17–20	30 000	30 000	30 000
6:2 ap. 2	Permanent förstärkning	25–26	1 915	1 915	1 915
6:4 ap. 1	Permanent förstärkning	25–26	1 915	1 915	1 915

Räntekontokredit

Räntekontokredit föreslås för budgetåren 2027–2029 uppgå till 30 000 tkr. På räntekontot finns myndighetens oförbrukade bidrag som kan hänföras till den anslagsfinansierade verksamheten. Den ger också utrymme för en eventuell återbetalning av ett större oförbrukat bidrag under åren 2027 – 2029.

Tabell 3. Räntekontokredit

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräknat
Maximalt utnyttjad räntekontokredit under året	0	0	0
Minsta behållning på räntekontot under året	35 418	36 000	36 000
Behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret	76 647	78 000	78 000
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0	0
Beslutad/föreslagen räntekontokredit	30 000	30 000	30 000

Anslagskredit på ramanslag

Myndigheten föreslår att anslagskrediten bör uppgå till 3% av givna anslag och anslagsposter utom anslagsposterna 6:1 ap.2 och 7:5 ap.3. Nivån bedöms vara väl avvägd för att hantera normala variationer i kostnadsutfall och säkra verksamhetens genomförande utan att skapa ett varaktigt behov av kreditutnyttjande. För de anslagsposter som används för finansiering av bidrag utgör anslagskrediten ett viktigt instrument för att säkerställa att hela anslagsposten kan fördelas. Riksantikvarieämbetet föreslår därför att anslagskredit från och med 2027 ges även för anslagsposterna 6:2 ap.2 och 6:4 ap.1.

Tabell 4. Föreslagen anslagskredit.

Anslag	Föreslagen anslagskredit
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	
ap.10	3 %
6:1 Riksantikvarieämbetet	
ap.1	3 %
ap.2	0 %
6:2 Bidrag till kulturmiljövård	
ap.1	3 %
ap.2	3 %
6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	
ap.1	3 %
7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	
ap.3	0 %

Avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5. Avgiftsbelagd verksamhet.

	+/- t.o.m. 2025	+/- 2026	Int. 2027	Kost. 2027	+/- 2027	Ack. +/- utgå. 2027
Verksamhet med full kostnadstäckning						
Butiksförsäljning besöksmål	18	1	968	-983	-15	0
Museitjänster, SMT	-14 390	-861	42 297	-41 757	390	-14 861
Summa	-14 372	-860	43 265	-43 740	375	-14 861
Offentligrättslig verksamhet						
Statliga utställningsgarantier	170	-170	900	-900	0	0

Svensk Museitjänst

Svensk Museitjänst (SMT) beräknas redovisa negativa resultat under de kommande åren. Detta är främst en konsekvens av ökade kostnader för förhyrda lokaler, ökade driftskostnader samt investeringar i säkerhetshöjande åtgärder. Genom pågående omförhandlingar av hyresavtal förs kostnadsökningarna successivt vidare till hyresgästerna, i den takt som nuvarande avtalsvillkor medger.

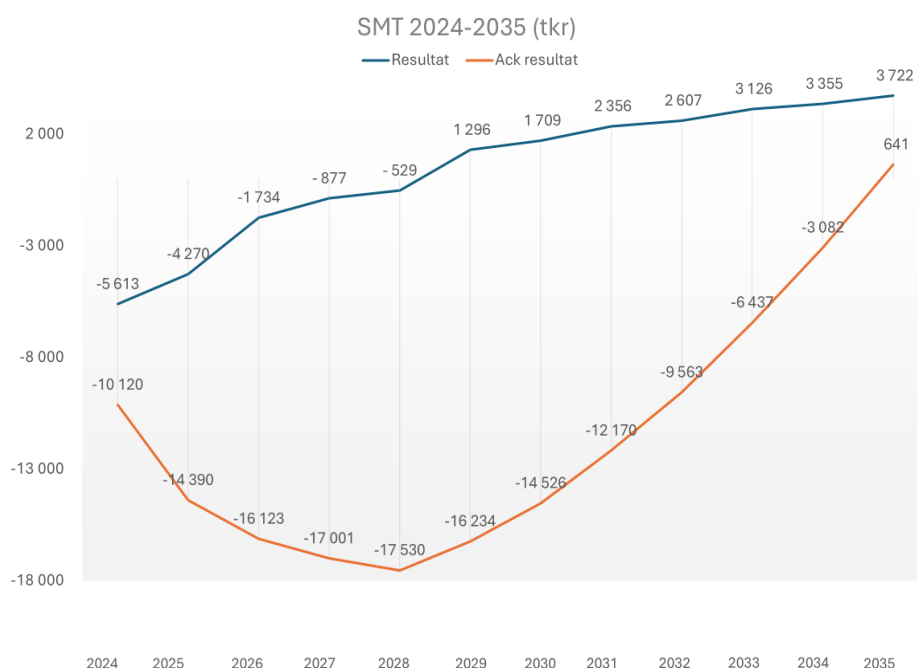
Under 2025 drabbades SMT av en större vattenläcka då en brandpostledning gick av. Vattenläckan orsakade stora skador på fastigheten. 18 hyresgäster fick sina hyrda lokaler vattenskadade och ett intensivt arbete har genomförts för att minimera skador och rädda föremål från att skadas.

Återställandet av fastigheten sker genom fastighetsägarnas försäkringsbolag. Trots detta har vattenläckan att drabbat verksamheten och dess hyresgäster ekonomiskt på ett betydande sätt. För SMT uppstår kostnader i form av hyresreduktion till de egna hyresgästerna och genom direkta och indirekta kostnader i och med att evakueringslokaler, fryscontainer med mera upplåts till drabbade hyresgäster i stället för att hyras ut till andra.

Förhandlingar pågår med fastighetsägarens försäkringsbolag om ersättning för verksamhetens kostnader i samband med vattenläckan. Då dessa förhandlingar fortfarande pågår och utfallet ännu är oklart har prognosen nedan inte tagit hänsyn till den eventuella intäkt som kan bli resultatet.

Enligt regeringsbrevet för 2026 har myndigheten ett ekonomiskt mål som innebär att den avgiftsfinansierade verksamheten inom Svensk Museitjänst ska uppnå balans senast år 2031. Med utgångspunkt i ovanstående visar myndighetens aktuella prognos att verksamheten

kommer att redovisa positivt resultat från och med år 2029 och att det ackumulerade underskottet arbetas in i en takt som innebär ekonomisk balans till år 2035.



Figur 1. Prognos över resultat och ackumulerat resultat för verksamheten Svensk Museitjänst.

Butiksförsäljning

Butiksförsäljningen vid besöksmålet Glimmingehus uppvisar för 2025 ett utgående ackumulerat överskott på 14 tkr. Verksamheten balanserar resultat mellan åren och verksamheten beräknas nå ekonomisk balans år 2027.

Statliga utställningsgarantier

Det ekonomiska målet för handläggningen av statliga utställningsgarantier är full kostnadstäckning. Intäkterna under 2025 något lägre än kostnaderna, dock är det ackumulerade resultatet positivt. Myndigheten kommer justerat för detta 2026 och räknar med ett minusresultat för statliga utställningsgarantier. Inför 2027 är målet att det ackumulerade resultatet är i balans.

Beställningsbemyndiganden

Riksantikvarieämbetet bedömer att beställningsbemyndigandet för anslaget 6:2 Bidrag till kulturmiljövård bör ökas till 93 000 tkr för att möjliggöra åtaganden även inom anslagspost två, Bidrag till kulturarvsarbete. Nedan redovisas och motiveras behoven för anslagets två poster.

Anslag 6:2 ap.1, Bidrag till kulturmiljövård

I användningen av anslagsposten 6:2 ap.1, Bidrag till kulturmiljövård, är beställningsbemyndigandet betydelsefullt för att möjliggöra bidragsgivning i fleråriga projekt. Detta avser såväl vård av, som information om, byggnader, landskap och fornlämningar. Dessutom är det av största vikt att kunna fatta tilldelningsbeslut under slutet av året för ärenden där förseningar uppstått i projektet, vilket inte minst är vanligt i samband med byggprocesser. Också i samband med beslut som medför ersättningsanspråk, till exempel intrångsersättningar vid bildandet av kulturresevat, är det angeläget att kunna ingå ekonomiska åtaganden för kommande år. Riksantikvarieämbetet bedömer att bemyndiganderamen för anslag 6:2 ap.1 bör vara 90 000 tkr och avse åren 2027–2029. Beloppen för utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden är indikativa.

Tabell 6. Beställningsbemyndigande för anslag 6:2 ap.1

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräknat	2028 Beräknat	2029 Beräknat	2030- Beräknat	Slutår
Ekonomiska åtaganden vid årets början	72 689	62 981	70 981	89 981	19 981	9 981	
Nya ekonomiska åtaganden	50 178	69 000	79 000	0	0	0	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	44 698	61 000	69 689	70 000	10 000	9 981	2030
Varav utgifter till följd av ekonomiska åtaganden vid utgången av 2026		0	60 000	8 000	2 981	0	2029
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	15 188	0	0	0	0	0	
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	62 981	70 981	89 981	19 981	9 981	0	
Tilldelat/föreslaget bemyndigande	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000	0	

Anslag 6:2 ap.2, Bidrag till kulturarvsarbete

Riksantikvarieämbetet föreslår ett nytt beställningsbemyndigande för rubricerad anslagspost. Anslagsposten används för bidrag till kulturarvsarbete och går i dag till projekt som avslutas och redovisas i anslutning till det år som bidraget beviljats. Riksantikvarieämbetet tar varje år emot ett antal ansökningar avseende angelägna projekt som planeras pågå under längre tid än innevarande år. Bland dessa projekt märks till exempel fartygsrenoveringar, insatser vid

museijärnvägar och andra mer omfattande projekt. Med nuvarande anslagsvillkor saknas möjligheten att bevilja bidrag för längre projekt utan att dessa delas upp i delprojekt av den sökande för vilka det görs separata ansökningar. Denna hantering skapar oklara planeringsförutsättningar för bidragsmottagarna och försvårar en ändamålsenlig uppföljning av bidragets användning och effekter. Vissa av de verksamheter som kan komma i fråga för bidraget sker under den varma delen av året. Inte minst i den norra delen av landet är detta en realitet i många fall. Det är därför önskvärt att kunna fatta beslut om bidrag under hösten för användning nästkommande sommar i vissa fall. En sådan möjlighet skulle innebära en längre planeringshorisont för bidragsmottagaren.

Riksantikvarieämbetet beslutar ibland om återkrav av medel till följd av de orsaker som anges i berörd förordning. Dessa återkrav sker företrädesvis under årets andra halva, inte sällan mot slutet av året. Då bidraget är översökt finns som regel angelägna projekt bland inkomna men ej beviljade ansökningar som skulle kunna beviljas bidrag med de återkrävda medlen. Detta försvåras dock av att projekten som beviljas bidrag måste förbruka medlen i nära anslutning till att bidraget betalas ut och att detta med nuvarande reglering behöver ske i huvudsak innevarande år.

Riksantikvarieämbetet bedömer mot bakgrund av ovanstående resonemang att beställningsbemyndigande bör ges för anslag 6:2 ap.2 och att bemyndigandet bör vara 3 000 tkr och avse åren 2027–2029. Beloppen för utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden är indikativa.

Tabell 7. Beställningsbemyndigande anslag 6:2 ap.2

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräknat	2028 Beräknat	2029 Beräknat	2030- Beräknat	Slutår
Ekonomiska åtaganden vid årets början				3 000	500		
Nya ekonomiska åtaganden			3 000				
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden				2 500	500		2029
Varav utgifter till följd av ekonomiska åtaganden vid utgången av 2026							
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden							
Ekonomiska åtaganden vid årets slut			3 000	500	0		
Beslutat/föreslaget bemyndigande			3 000	3 000	3 000		

Verksamhetsinvesteringar

Investeringsbehoven under kommande år finns framför allt inom IT- och digitaliseringsområdet men också i vissa anläggningstillgångar som är kopplade till myndighetens uppdrag som beredskapsmyndighet.

Tabell 8. Verksamhetsinvesteringar

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräknat	2028 Beräknat	2029 Beräknat
Immateriella investeringar					
Datasystem, rättigheter m.m.	6 867	5 900	4 100	5 000	5 000
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	6 250	12 300	5 300	5 000	5 000
Byggnader, mark och annan fast egendom	0	0	0	0	0
Övriga verksamhetsinvesteringar	9 454	26 500	32 000	0	0
Summa verksamhetsinvesteringar	22 571	44 700	41 400	10 000	10 000
Finansiering					
Lån i Riksgälden (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	13 117	18 200	9 400	10 000	10 000
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
Utgiftsområde 17 anslag 06 001	9 454	26 500	32 000	0	0
Summa finansiering	22 571	44 700	41 400	10 000	10 000

Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Tabell 9. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

	2025 Utfall	2026 Prognos	2027 Beräknat	2028 Beräknat	2029 Beräknat
IB lån i Riksgälden	79 975	80 420	82 720	74 420	65 120
Nyupplåning	13 182	18 200	9 400	10 000	10 000
Amorteringar	12 737	15 900	17 700	18 300	17 700
UB lån i Riksgäldskontoret	80 420	82 720	74 420	66 120	58 420
Beslutad/föreslagen låneram	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Ränteutgifter	1 698	1 500	1 600	1 400	1 500
Summa amorteringar och ränteutgifter	14 435	17 400	19 300	19 700	19 200
Finansiering av räntor och amorteringar					
Utgiftsområde 17 anslag 06 001	8 418	11 030	12 420	13 100	12 700
Övrig finansiering	6 017	6 370	6 880	6 600	6 500
Summa finansiering	14 435	17 400	19 300	19 700	19 200

Lokalförändringar

Myndigheten har under de senaste åren arbetat aktivt med att minska sina kontorsytor i Stockholm och Visby. Målsättningen har varit att säkerställa långsiktig kostnadseffektivitet, modernisera arbetsplatsen och skapa bättre förutsättningar för samverkan och flexibilitet. Dessa åtgärder är viktiga både för att möta de generella besparingarna och för att möjliggöra en ändamålsenlig användning av förvaltningsanslaget framåt. Genom de minskningar av förhyrda lokaler som genomförts motsvarar nu myndighetens kontorsytor ca 15 kvadratmeter per anställd vid Visbykontoret och 25 kvadratmeter per anställd i Stockholm.

De åtgärder som myndigheten genomfört under 2025 innebär att lokalkostnaderna från och med 2026 minskar med cirka 4 miljoner kronor och på sikt kommer lokalkostnaderna att minska ytterligare. Myndigheten avser använda de frigjorda medlen bland annat till de ökade kostnader för informationshantering och systemförvaltning som myndigheten belyst i tidigare års budgetunderlag. Medlen kommer också användas för angeläget utvecklingsarbete till stöd för de strategiska utvecklingsområden som identifierats i myndighetens nya strategiska inriktning.

Diskussioner förs om en avsiktsförklaring mellan Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk gällande Riksantikvarieämbetets lokaler på Storgatan i Stockholm. Diskussionerna rör en eventuell flytt av myndighetens kontor från nuvarande lokaler i Östra stallet till nya kontor i Västra stallet som i dag står outnyttjat. Syftet är att åstadkomma mer ändamålsenliga lokaler samt ytterligare minska den förhyrda kontorsytan vid Stockholmskontoret.

I samband med genomförandet av regeringsuppdraget Åtgärder för ett stärkt civilt försvar kommer myndigheten att förhyra ytterligare fastigheter för förråds- och magasinsändamål. Se vidare avsnittet Beredskap för kris och krig. Utöver detta förs dialog med Stiftelsen Regionmuseet i Skåne om att överföra verksamheten vid besöksmålet Glimmingehus till stiftelsen, se vidare avsnittet Museer och kulturföremål. Om så sker kommer myndigheten att säga upp hyresavtalet med Statens fastighetsverk avseende anläggningen.

Beredskap för kris och krig

Riksantikvarieämbetet blev under 2025 beredskapsmyndighet. Myndigheten har också genom ett tidsbegränsat regeringsuppdrag till uppgift att sammankalla Rådet för skydd av kulturarv.

Nedan redovisas de behov som Riksantikvarieämbetet ser i anslutning till sina uppdrag inom beredskapsområdet men också sådant som vi bedömer, bland annat mot bakgrund av de diskussioner som förts i Rådet för skydd av kulturarv, att regeringen bör överväga i relation till andra myndigheter. De frågor som också varit föremål för diskussioner i Rådet för skydd av kulturarv beskrivs med något större detaljrikedom i den delredovisning som rådet lämnar till regeringen i inledningen av 2026.

Kulturens roll i beredskapssystemet

Tillsammans med Myndigheten för civilt försvar för Riksantikvarieämbetet diskussioner om hur samordningen i beredskapssystemet kan stärkas inom funktionen kulturarv, som i dagsläget inte är en del av någon beredskapssektor. Riksantikvarieämbetet ser att den viktiga samhällsfunktionen kulturarv har samordningsbehov som inte fullt ut kan tas tillvara utanför beredskapssektorerna. Myndigheten bedömer därför att samhällsfunktionen på sikt bör ingå i en beredskapssektor och att det finns behov av att utreda vilka eventuella andra viktiga samhällsfunktioner, och nya eller befintliga beredskapsmyndigheter, som bör ingå i samma sektor.

Gränsen mellan kulturarvet å ena sidan samt kulturen och kulturlivet i vidare bemärkelse är i många fall flytande och det finns flera områden där kulturlivet och kulturarvsarbetet överlappar respektive ger förutsättningar för varandra. Av beskrivningen av den viktiga samhällsfunktionen kulturarv framgår att den bland annat syftar till att upprätthålla verksamheten vid museer och bibliotek, något som berör en stor mängd aktörer.

Riksantikvarieämbetet ser att myndigheten har en viktig roll att stärka beredskapen i detta avseende, inte minst avseende museisektorn som ju är ett av myndighetens huvudsakliga ansvarsområden. Riksantikvarieämbetet är dock inte den enda myndigheten vars arbete har stor betydelse för hur beredskapsarbetet kan utvecklas inom dessa områden. Som beskrivs i inledningen av detta avsnitt så finns det behov av att utveckla samordningen av beredskapsarbetet inom funktionen kulturarv och i det avseendet också överväga nya beredskapsmyndigheter. Genom de uppdrag som Kulturrådet har för kulturens finansiering är det angeläget även för de aktörer som upprätthåller funktionen kulturarv att Kulturrådet kan fortsätta sin verksamhet i situationer av kris eller krig.

Kulturrådet framför i sitt budgetunderlag en hemställan om att regeringen bör utse Kulturrådet till beredskapsmyndighet. Riksantikvarieämbetet instämmer i de skäl som Kulturrådet framför för detta och uppmanar regeringen att hörsamma Kulturrådets hemställan.

Förstärkt skydd enligt Haagkonventionens andra tilläggsprotokoll

Riksantikvarieämbetet påtalade i budgetunderlaget för åren 2025–2027 att det som framgår av avsnitt 8 i *proposition 2016/17:109 Förstärkt skydd av kulturegendom vid väpnad konflikt och under ockupation* inte verkställts av regeringen. Riksantikvarieämbetet vill därför återigen påtala vikten av att myndigheten ges i uppdrag att förbereda anmälningar av kulturegendom med förstärkt skydd så att även detta verktyg kan ingå bland de åtgärder som görs för att skydda kulturarv i händelse av krig. Detta är viktigt inte minst i och med Sveriges inträde i försvarsalliansen Nato. Implementeringen av det förstärkta skyddet bedöms också som viktigt för att Sverige ska kunna leva upp till de åtaganden som följer av att svenska områden har pekats ut i enlighet med Unescos konvention av den 16 november 1972 om skydd för världens kultur- och naturarv.

Undanförsel och säkra transporter

Riksantikvarieämbetet arbetar inom ramen för regeringsuppdraget Åtgärder för ett stärkt civilt försvar med att vidta särskilda åtgärder för att stärka skyddet av kulturarv genom beredskapsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter. Myndighetens målsättningar är att genom flexibla och mobila lösningar skapa maximal förmåga utifrån anvisade resurser som gör att kulturföremål kan flyttas baserat på en eventuell väpnad konflikts utveckling. Myndigheten bygger egen förmåga samt utreder hur förfogandelagstiftningen kan användas. Förmågorna avses kunna nyttjas även vid fredstida hot och kriser.

Uppdraget innebär bland annat anskaffning av materiel och uppförande av förråd och magasin för ändamålet. För att säkerställa lokalförsörjningen och övriga investeringar för de förmågor Riksantikvarieämbetet tillför det civila försvaret är det angeläget att myndigheten har möjlighet att även fortsatt finansiera anläggningstillgångar via sitt förvaltningsanslag. Det är också nödvändigt att Statens fastighetsverk kan svara för fastighetsförvärv och nyanläggning för det civila försvarets behov.

Att fortsatt möjliggöra finansiering via Riksantikvarieämbetets förvaltningsanslag (i motsats till lånefinansiering) är en förutsättning för att kunna uppföra anläggningar vars belägenhet inte är öppen information men också för att kunna åstadkomma en snabb förmågehöjning.

Den förmågehöjning som nu åstadkoms i uppdragets genomförande är förenad med förvaltningskostnader för att vidmakthålla förmågan. Dessa kommer att finnas kvar efter att uppdraget slutförts. Kostnaderna bedöms uppgå till 5 000 tkr/år från och med 2028.

Hemställan

- Riksantikvarieämbetet hemställer om att anslagsposten 6:1 ap. 1 får användas för finansiering av anläggningstillgångar inom ramen för uppdraget Åtgärder för ett stärkt civilt försvar även under 2027.

- Vidare hemställs om att anslag 6:1 ap. 1 tillförs 5 000 tkr. från och med 2028 för vidmakthållande av förmåga för undanförelsmagasin och säkra transporter.

Behov identifierade inom Rådet för skydd av kulturarv

I den delredovisning som Rådet för skydd av kulturarv nyligen lämnat till regeringen ingår en inledande prioritering till regeringen gällande åtgärder som kräver gemensamma resurser och nationella beslut för att stärka totalförsvarsförmågan.

Digital beredskap

Det digitala kulturarvet är sårbart för cyberhot och fysisk förstörelse. Eftersom allt inte kan flyttas fysiskt är digitalisering och säker lagring kritiskt. Rådets förslag är att skapa en nationell skyddad lagringsyta för kulturarvsdata samt ge resurser för en systematisk beredskapsdigitalisering av prioriterade objekt. Riksantikvarieämbetet bedömer att Riksarkivet kan vara en lämplig aktör att ge ett sådant uppdrag.

Kunskap och övning

För att sektorn ska fungera i totalförsvaret krävs höjd kompetens inom kontinuitetshandling och praktisk samverkan. Rådets förslag är att länsstyrelserna ges i uppdrag att genomföra pilotprojekt med samverkansövningar för skydd av kulturarv, samt tydliggör behovet av utbildning i myndigheternas styrning.

Skydd på plats

De flesta kulturmiljöer och samlingar kan inte flyttas och måste skyddas där de finns. Det saknas idag tydliga metoder och ett utpekat ansvar för statliga anläggningar inom det civila försvaret. Rådets förslag är att statliga fastighetsförvaltare (t.ex. Statens fastighetsverk) ges mandat att förvärva och förvalta fastigheter för det civila försvarets behov.

Kulturmiljöer och kulturlandskap

Riksantikvarieämbetet ansvarar enligt sin instruktion för frågor om kulturmiljöer och kulturlandskap. I det följande utvecklas de huvudsakliga behov som myndigheten ser i relation till sin egen verksamhet men även för vissa andra aktörer i kulturmiljöarbetet.

Kulturmiljövårdens regelverk

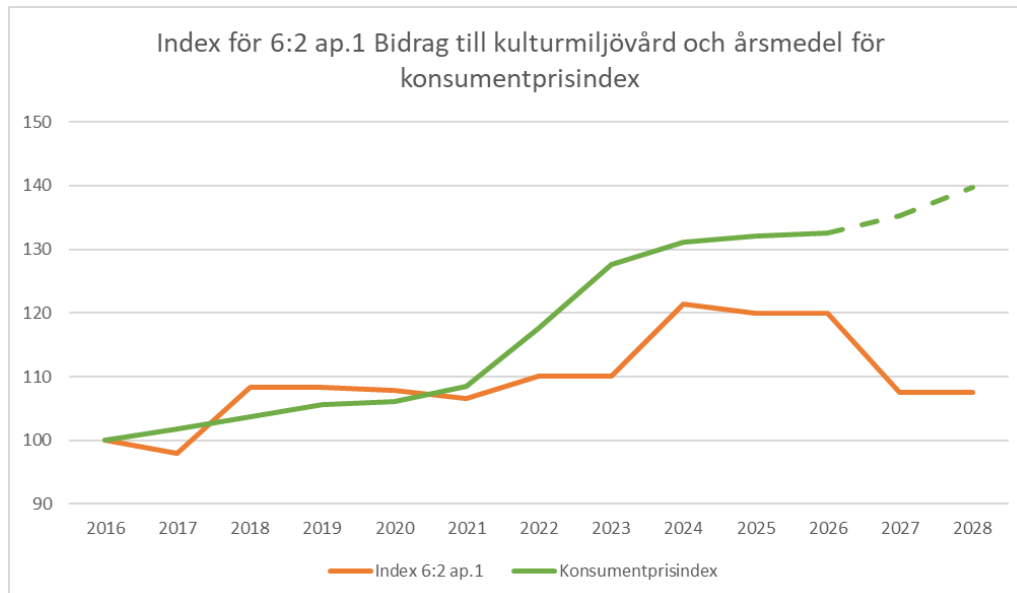
Riksantikvarieämbetet belyste i budgetunderlaget för 2026–2028 behovet av att en statlig utredning tillsätts med uppdrag att se över kulturmiljövårdens regelverk.

Riksantikvarieämbetet vill framhålla att detta behov kvarstår. Genom det utredningsarbete som genomförts i genomförandet av regeringsuppdraget att utvärdera den statliga kulturfastighetsstrategins genomförande har myndigheten stärkts i sin åsikt om behovet av denna utredning. För kulturmiljöarbetets långsiktiga utveckling och dess relation till nationella, regionala och lokala planeringsprocesser är detta en insats som bör prioriteras.

Bidrag för förvaltning av värdefulla kulturmiljöer

Länsstyrelserna, som årligen bemyndigas av Riksantikvarieämbetet att pröva frågor om bidrag finansierade med anslagsposten 6:2 ap.1, har vid upprepade tillfällen påpekat de stora utmaningar som finns i fördelningen av bidragen mot bakgrund av den stora diskrepansen mellan anslagets storlek och de regionala behoven. De senaste årens inflation i kombination med ett högt ränteläge har förvärrat dessa utmaningar och tvingar fram allt hårdare prioriteringar. Riksantikvarieämbetet noterar att anspråk på intrångsersättningar ur anslaget till följd av länsstyrelsernas beslutsfattande under en lång rad år legat på en mycket låg nivå. Detta är en följd av att länsstyrelserna tvingas lägga resurserna ur anslaget på förvaltning av befintligt bestånd i en utsträckning som omöjliggör utbetalning av intrångsersättningar och åtaganden om framtida förvaltningskostnader vid bildandet av nya kulturresevat eller vid byggnadsminnesförklaring. Detta hämmar i stor utsträckning möjligheterna att verka för målet om en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas. Noteras kan att den tillfälliga förstärkning som tillfördes anslaget för åren 2024–2026 inte varit tillräckligt för att bryta utvecklingen.

Jämfört med konsumentprisindex har anslag 6:2 ap.1 Bidrag till kulturmiljövård tappat väsentligt i köpkraft under i stort sett hela 2000-talet. Sedan riksdagen genom antagande av propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116) slog fast den nuvarande inriktningen för kulturarvspolitiken har anslagsposten inte tillförts permanenta medel som motsvarar kostnadsökningarna i samhället. Det har inte heller fattats några avgörande politiska beslut som minskat de sammantagna målsättningarna eller samhällets övergripande ambitionsnivå med det statliga kulturmiljöarbetet. Ökade förvaltningskostnader i skötseln av landskap och bebyggelse liksom för framtagande av kunskapsunderlag gör att behoven ökar samtidigt som tillgängliga medel räcker till allt mindre. När den tillfälliga förstärkningen upphör 2027 hamnar anslaget på en nivå som motsvarar 2021 års prisläge samtidigt som konsumentprisindex sedan dess stigit med ca 22%.



Figur 2. Anslagsposten 6:2 ap.1 Bidrag till kulturmiljövård och index för årsmedel av konsumentprisindex

Riksantikvarieämbetet inledde 2025 en långsiktig uppföljning av klimatförändringarnas effekter och dess påverkan på kulturmiljöer.¹ Den första uppföljningen färdigställdes under 2025 och visar bland annat att under 2024 påverkades minst 50 kulturmiljöer, däribland de femton svenska världsarven, av en eller flera klimatrelaterade händelser. Av länsstyrelsernas redovisningar framgår att det under 2024 beviljades bidrag för klimatrelaterade kostnader omfattande ca 8 500 tkr eller 3% av de medel som ställs till länsens förfogande. Fördelningen är ojämnt geografiskt fördelad. I Norrbottens län utgjorde de klimatrelaterade utbetalningarna 15% av tilldelade medel vilket starkt påverka möjligheten att ge bidrag för andra ändamål. Riksantikvarieämbetet befarar att den fortsatta uppföljningen kommer att visa att både klimatrelaterade skador och kostnaderna för att åtgärda dessa kommer att öka. Behoven av att kunna finansiera förebyggande klimatanpassningsarbete bedöms som stora.

De nya bestämmelser i plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) rörande kulturvärden i den kommunala översiktsplaneringen som trädde i kraft i december 2025 innebär också att anspråken på bidrag till kunskapsunderlag för den kommunala planeringen förväntas öka kraftigt.

För perioden 2025–2030 har anslaget tillförts 5 miljoner kronor årligen för bidrag till kommuner enligt 9 § förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Riksantikvarieämbetet verkar för att satsningen ska stärka arbetet med kunskapsunderlag för kulturmiljö i den kommunala planeringen och att den ska riktas till

¹ Riksantikvarieämbetet. (2025). [Uppföljning av klimatförändringar och kulturmiljö : 2025](#).

sådana kunskapsunderlag som behövs för att kommunerna i översiktsplanen ska kunna ange särskilt värdefulla byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som avses i 8 kap. 13 § PBL. En viktig del i arbetet är att informera kommunerna om möjligheterna att finansiera delar av arbetet via bidraget, något som varit särskilt i fokus under 2025.

Riksantikvarieämbetet utförde under hösten 2025 en uppföljning av hur redovisningen av värdefulla kulturmiljöer i befintliga kommunala översiktsplaner motsvarar de nya kraven i PBL.² Resultaten visar att endast 23 % av översiktsplanerna identifierar lokalt utpekade värdefulla kulturmiljöer med någon typ av tillhörande beskrivning. Där sådana utpekanden förekommer varierar de kraftigt i omfattning, begreppsanvändning och detaljeringsgrad. Beskrivningar av värdebärande karaktärsdrag och kommunens syn på vilken hänsyn som krävs för att tillvarata kulturvärden saknas ofta.

Riksantikvarieämbetet påpekade i sitt svar på remissen av utredningen Ett nytt regelverk för bygglov, Betänkande av bygglovsutredningen (SOU 2021:47) att det finns brister i kommunernas förmåga att hantera de nya regelverken och att det troligen kommer att ta lång tid för kommunerna att fullt ut ta hänsyn till som utredningen föreslog att det skulle tillföras finansiering för.

Storleken på den tillfälliga höjningen av anslaget har baserats på dels en bedömning av kostnaden för att ta fram adekvata kunskapsunderlag, dels en bedömning av hur många kommuner som i dag helt saknar sådant underlag utifrån bland annat svaren på Boverkets miljömålsenkät år 2018³. Riksantikvarieämbetet anser att bedömningen av kostnaden för att ta fram ett adekvat underlag i det enskilda fallet är rimlig, men att kommunernas behov av att ta fram denna typ av underlag har underskattats. Kommunernas svar på miljömålsenkäten år 2025 visar att 101 kommuner, eller 46,8% av respondenterna, bedömer att de har aktuella och kommunomfattande dokument som fyller funktionen av ett kulturmiljöprogram. Det innebär att mer än hälften av de kommuner som svarat på miljömålsenkäten saknar ett kommuntäckande underlag att utgå från i arbetet med att peka ut särskilt värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer i översiktsplanen.

Riksantikvarieämbetet bedömer därutöver att en betydande del av de kulturmiljöunderlag som finns inte ger ett aktuellt och heltäckande underlag för en redovisning av sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som avses i 8 kap. 13 § PBL. Den ovan nämnda uppföljningen visar vidare att 75% av de kulturmiljöunderlag som översiktsplanerna hänvisar till är äldre än 10 år. En tredjedel dateras innan millennieskiftet, varav vissa från 1970- och 1980-talen. Det innebär bland annat att mer sentida bebyggelsemiljöer – som modernismens och postmodernismens områden – ofta helt saknas i

² Riksantikvarieämbetet. (2026). [Kulturvärden i översiktsplanen: en uppföljning av kommunernas redovisning av värdefulla byggnader och bebyggelseområden i översiktsplanen.](#)

³ Se SOU 2021:47, s 912 ff

underlagen. Många av underlagen saknar dessutom direkta kopplingar till bestämmelserna i 8 kap 13 § PBL.

Riksantikvarieämbetet ser att antalet ansökningar om bidrag från kommunerna med stor sannolikhet kommer att öka under de kommande åren. Bidragsgivningen till kommunerna för ändamålet var redan innan det nya regelverket trädde i kraft på ungefär den nivå som de fem miljoner som tillförts och bedöms under perioden fram till 2030 nå nivåer som väsentligt överstiger denna summa. Efterfrågan bedöms kvarstå efter 2030.

Den aviserade sänkningen av anslagsnivån med 30 000 tkr 2027 kommer att innebära svåra prioriteringar mellan de olika bidragsberättigade åtgärderna i den berörda bidragsförordningen och de övriga ändamål som framgår av myndighetens regleringsbrev. Riksantikvarieämbetet ser allvarligt på de konsekvenser detta innebär, inte bara för att skydd, vård och skötsel av värdefulla kulturmiljöer tvingas stå tillbaka utan också för att nödvändiga insatser för att kulturarvet ska kunna tas tillvara i den kommunala planeringen inte kan finansieras på det sätt som vore nödvändigt. De pågående klimatförändringarnas effekter och de behov av klimatanpassningsåtgärder som dessa för med sig är dessutom redan i dag en stor utmaning i vissa län och förbrukar betydande resurser ur anslaget.

Hemställan

- Att de 30 000 tkr som tillförts anslaget för åren 2024 – 2026 permanentas och att anslagsposten 6:2 ap. 1 därmed tillförs 30 000 tkr från och med 2027.

Kulturmiljöinformation för samhällsplaneringens behov

Den nationella strategiska planen för geodataområdet 2026–2030 anger den gemensamma inriktningen för hur Sveriges geodata ska produceras, tillgängliggöras, användas och skyddas. Planen har tagits fram av Geodatarådet i bred samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner och andra aktörer och pekar på att den offentliga sektorn behöver agera gemensamt för att bygga ett säkert och effektivt nationellt informationsekosystem för geodata.

Riksantikvarieämbetet bidrar till den nationella geodataförsörjningen bland annat genom de uppdrag som följer av förordning (2010:1770) om geografisk miljöinformation. Den ger myndigheten ansvar att tillhandahålla geografisk information om fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen enligt kulturmiljölagen (1988:950), statliga byggnadsminnen enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen samt svenska områden som pekats ut i enlighet med Unescos konvention av den 16 november 1972 om skydd för världens kultur- och naturarv. Informationsförsörjningen är central för samhällsplaneringens behov och sker genom myndighetens kulturmiljöregister.

Korrekt kulturmiljödata är en förutsättning för att infrastrukturprojekt och annan bebyggelse ska kunna planeras, byggas och förvaltas på ett hållbart sätt. Den har även betydelse för totalförsvaret. Informationen i kulturmiljöregistret har tillkommit genom

dokumentationsinsatser under en lång rad år. Mycket av informationen härrör från de fornminnesinventeringar som genomfördes under 1900-talet. Informationen är i dag digitaliserad men dras med brister som går att hänföra till det ursprungliga inventeringsarbetet. Lägesosäkerheten är för många lämningar stor då den överförs från manuellt registrerade uppgifter på papperskartor till dagens digitala register. De storskaliga inventeringsinsatser som genomfördes under 1900-talet var dessutom inte rikstäckande vilket innebär att det finns stora områden i landet där kunskapen om vilka fornlämningar som finns inte går att söka i kulturmiljöregistret i den omfattning som skulle vara önskvärt. Konsekvenserna av detta är att exploatörer och andra som planerar och genomför bygg- och infrastrukturprojekt drabbas av kostnader som, med ett mer fullständigt kulturmiljöregister, hade kunnat undvikas. Kostnaderna uppstår bland annat i form av inventerings- och arkeologiska undersökningsinsatser som behövs för att undersöka om lämningar finns i området där verksamheterna planeras. Skador på fornlämningar i samband med skogsbruk är fortfarande vanliga och kan till del hänföras till brist på information anpassad för skogsbrukets behov.

Att genomföra nya, storskaliga, fornminnesinventeringar med traditionella metoder bedöms som så kostsamt att det inte är realistiskt. Riksantikvarieämbetet undersöker möjligheterna att med ny teknik som fjärrdetekteringsmetoder och AI både kvalitetssäkra befintliga data och att tillföra uppgifter om tidigare oregistrerade lämningar. Genom samverkan med Skogsstyrelsen har möjligheterna att identifiera och lägesbestämma vissa typer av fornlämningar med utgångspunkt i data insamlad genom laserskanningar från flygplan tydliggjorts.

Riksantikvarieämbetet vill därför betona betydelsen av den satsning på primärdataproduktion med laserskanning samt produktion av digitala kunskapsunderlag som Skogsstyrelsen lyfter i sitt budgetunderlag för åren 2027–2029.

Satsningen har potential att generera primärdata med användningsområden inom många sektorer. Riksantikvarieämbetet ser stora synergier och möjligheter för kvalitetssäkring av kulturmiljöregistret med utgångspunkt i den data som skulle samlas in. Vi ser också stora möjligheter att skapa nya datadrivna verktyg för analyser i samband med infrastrukturprojekt och andra planerade landskapsförändringar med utgångspunkt i den information och den metodutveckling som skulle produceras i satsningen.

Statliga byggnadsminnen

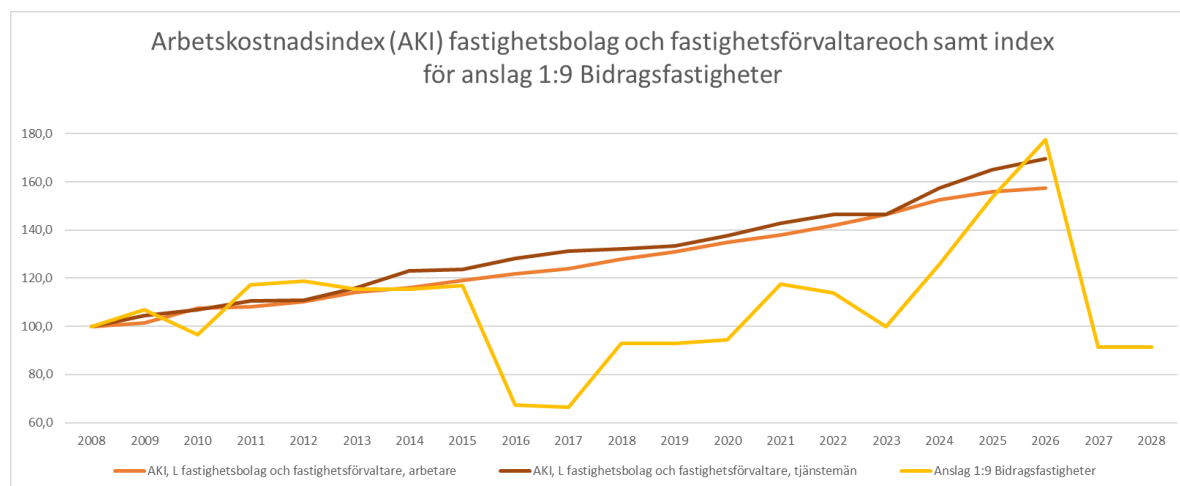
Riksantikvarieämbetet befarar att den minskning av anslag 1:9 Bidragsfastigheter i utgiftsområde 2 som sker 2027 till följd av att en tillfällig satsning upphör kommer att få allvarliga konsekvenser. Även om de avyttringar som nu planeras genomförs kommer obalansen mellan uppdrag och finansiering, enligt Riksantikvarieämbetets bedömning, vara betydande. Riksantikvarieämbetet ser, liksom Statens fastighetsverk, att de fastigheter som driver de högsta kostnaderna också är de som har de högsta kulturhistoriska värdena. De kulturhistoriska värden som går förlorade när förvaltningen inte ges ändamålsenliga resurser

är i många fall oersättliga och tillgängligheten till kulturarvet begränsas när säkerheten för allmänheten inte längre kan garanteras på grund av bristande underhåll.

Statens fastighetsverk har under en lång rad år påpekat att nuvarande resurser inte möjliggör en långsiktigt hållbar förvaltning av befintligt bestånd där samtliga mål, uppdrag och myndighetskrav uppfylls. Riksrevisionen förordar i sin granskningsrapport att regeringen ska utreda förutsättningarna för att säkerställa en långsiktig lösning avseende finansieringen av bidragsfastigheterna som är i nivå med de ambitioner som finns för dessa.⁴

Riksantikvarieämbetet delar både Statens fastighetsverks och Riksrevisionens bedömningar och vill med skärpa påtala att gapet mellan givna resurser och uppdrag nu når nivåer som i praktiken omöjliggör för Statens fastighetsverk att bidra till de riksdagsbundna målen för kulturmiljöarbetet liksom för en förvaltning som harmoniserar med den nuvarande inriktningen på såväl kulturarvspolitiken som förvaltningspolitiken.

Den ryckighet som finansieringen uppvisat under det senaste decenniet omöjliggör i sig en långsiktigt hållbar planering av utveckling och underhåll av fastigheterna. Mot bakgrund av att Statens fastighetsverk är den dominerande förvaltaren av statligt ägda kulturfastigheter och svarar för förvaltningen av några av landets mest betydelsefulla kulturmiljöer är detta mycket olyckligt.



Figur 3. Index för anslag 1:9 Bidragsfastigheter och arbetskostnadsindex för fastighetsbolag och fastighetsförvaltare.

⁴ Riksrevisionen. Förvaltning av fastigheter – Statens fastighetsverk och regeringens styrning. RiR 2025:30.

Vården av Visby ringmur

Genom kungliga brev på 1800-talet gavs Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien i uppgift att vårda Visby ringmur. När Riksantikvarieämbetet skiljdes från akademien år 1975 följde uppdraget att vårda Visby ringmur med till myndigheten. Sedan 2015 förvaltar Riksantikvarieämbetet inga andra fastigheter.

Hemställan

Av de skäl som Riksantikvarieämbetet under flera år framfört i sitt budgetunderlag är det inte ändamålsenligt att vården av Visby ringmur kvarstår hos myndigheten. Myndigheten har även redovisat förslag till alternativa lösningar som syftar till att säkerställa en ändamålsenlig och mer resurseffektiv vård av ringmuren i budgetunderlagen.

Om regeringens önskan är att uppdraget ska kvarstå hos myndigheten är det angeläget att detta uppdrag formaliseras med beaktande av nu gällande rätt.

Kulturföremål och museer

Riksantikvarieämbetet ansvarar enligt sin instruktion bland annat för frågor om kulturföremål och museer. Myndigheten verkar i detta avseende främst pådrivande och stödande men förfogar även över vissa ekonomiska styrmedel och ansvarar för viss ärendehandläggning.

Besöksmålet Glimmingehus

Riksantikvarieämbetet har under en längre tid verkat för att renodla myndighetens uppdrag. Som ett led i detta verkar myndigheten nu för att ansvaret för driften av Glimmingehus överförs till en regional aktör.

Glimmingehus i Skåne är Nordens bäst bevarade medeltida borg, uppförd med början 1499. Sedan 1924 har borgen varit i statlig ägo. Bakgrunden till myndighetens driftsansvar är att Riksantikvarieämbetet, efter skiljandet från Kungl. Vitterhetsakademien 1975, fick ansvaret att förvalta bland annat de fastigheter där besöksmålen Gamla Uppsala museum och Glimmingehus är belägna. År 2015 övertog Statens fastighetsverk förvaltningsansvaret för själva fastigheten, vilket innebär att Riksantikvarieämbetets verksamhet vid borgen idag bedrivs i hyrda lokaler.

Att driva publika besöksmål hör inte naturligt samman med Riksantikvarieämbetets kärnuppdrag som pådrivande och stödande inom kulturarvsområdet. Det är inte heller en uppgift som myndigheten är ålagd enligt sin instruktion. Statskontoret rekommenderade i sin myndighetsanalys av Riksantikvarieämbetet (2020:10) även att regeringen bör flytta ansvaret för myndighetens besöksmål till andra aktörer. Verksamheten vid Gamla Uppsala museum fördes 2022 över till Region Uppsala och Upplandsmuseet.

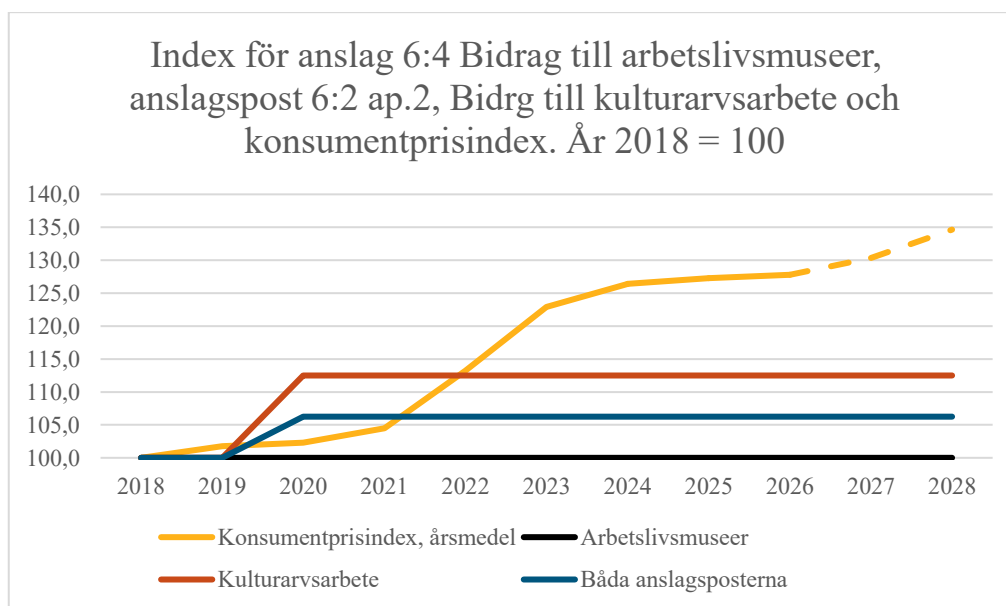
Verksamheten vid Glimmingehus håller idag en mycket hög kvalitet med ett brett utbud av pedagogiska program, visningar och evenemang som levandegör medeltiden för såväl nationella som internationella besökare. Trots den goda verksamheten bedömer Riksantikvarieämbetet att verksamheten vid borgen har ännu bättre förutsättningar att utvecklas inom ramen för en regional museiorganisation. Det skulle skapa synergier med övrig museiverksamhet i Skåne och stärka besöksmålets roll i det regionala kulturlivet och den regionala utvecklingen.

Riksantikvarieämbetet och Region Skåne för dialog utifrån en gemensam ambition om att verksamheten ska kunna överföras till ett regionalt museum och undersöker tillsammans vilka överenskommelser som behöver träffas för att göra detta möjligt. Riksantikvarieämbetet avser att hålla Regeringskansliet informerat om hur dessa diskussioner fortskrider.

Bidragsgivning till arbetslivsmuseer och kulturarvsarbete

Riksantikvarieämbetet fördelar bidrag till en stor bredd av kulturarvsverksamheter med stöd av förordningen (2017:628) om statsbidrag till kulturarvsarbete. Bidragen finansieras via två anslagposter, 6:2 ap.2 *Bidrag till kulturarvsarbete* respektive anslag 6:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer*. Bidragsmottagarna återfinns bland det civila samhällets aktörer och bedriver ideell kulturarvsverksamhet. Sedan den nuvarande ordningen med två anslagposter etablerades 2018 har, med undantag för en tillfällig förstärkning under pandemin och en permanent höjning 2019 av anslagsposten Bidrag till kulturarvsarbete, anslagstilldelningen varit oförändrad. Under samma period har inflationstakten varit hög vilket leder till att de två anslagsposterna sammantaget har förlorat ca en femtedel av sin köpkraft.

Bidragen som fördelas med stöd av berörd förordning är kraftigt översökta och det sker i dag en hård prioritering bland inkomna ansökningar. Trenden över tid är att allt färre av de som söker och uppfyller villkoren för bidrag kan beviljas bidrag och att de sökande i allt större utsträckning endast beviljas en del av det sökta beloppet. Myndigheten bedömer att under de senaste åren har mer än hälften av de ansökningar som bedömts som angelägna att bevilja avslagits på grund av medelsbrist. Under 2025 tog Riksantikvarieämbetet emot ca 300 ansökningar om bidrag som finansieras av de två anslagsposterna. Av dessa beviljades knappt 44% med hela eller delar av sökt belopp. Inför 2026 har myndigheten mottagit 400 ansökningar omfattande 77 500 tkr. Riksantikvarieämbetet bedömer att behoven är stora och angelägna och att viktigt kulturarvsarbete får stå tillbaka i brist på finansiering. Den hemställan om anslagsförstärkning som framförs i detta budgetunderlag motsvarar inte det samlade behov som myndigheten bedömer finns i sektorn men är angeläget för att i någon mån kunna motverka den kostnadsökning som skett under de senaste åren.



Figur 4. Index för bidrag till kulturarvsarbete och arbetslivsmuseer i relation till årsmedel för KPI. Det extra pandemistöd om 20 miljoner kronor som fanns under 2021 har i grafen utelämnats.

Hemställan

- Att anslagspost 6:2 ap.2, Bidrag till kulturarvsarbete permanent tillförs 1 915 tkr från och med 2027.
- Att anslag 6:4, Bidrag till arbetslivsmuseer permanent tillförs 1 915 tkr från och med 2027.